

Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum* (H2320)

Verkorte naam: Binnenlandse kraaiheibegroeiingen

1. Status

Habitatrichtlijn Bijlage I (inwerkingtreding 1994)

2. Kenschets

Beschrijving: Het habitatype betreft droge heiden in binnenlandse zandgebieden die worden gedomineerd door kraaihei (*Empetrum nigrum*), al dan niet in combinatie met struikhei (*Calluna vulgaris*) of bosbessoorten (*Vaccinium*). Het is te beschouwen als noordelijke tegenhanger van habitatype H2310 (stuifzandheiden met struikhei).

Op de dominantie van kraaihei na zijn de verschillen in soortensamenstelling tussen beide habitattypen niet groot. Wel valt het grotere aandeel van blad- en levermossen in de kraaiheibegroeiingen op, terwijl het aandeel korstmossen juist geringer is. Deze verschuivingen in de groepen van mossen hangt samen met het relatief koele, vochtige microklimaat van de kraaiheibegroeiingen.

Kraaiheibegroeiingen zijn ook aan te treffen als ondergroei van naaldbossen, maar zulke bossen behoren niet tot dit habitatype. Tot het habitatype worden uitsluitend open begroeiingen gerekend, die eventueel wel in mozaïek met boomgroepen en bosopslag kunnen voorkomen.

De plantengemeenschappen van goed ontwikkelde binnenlandse kraaiheibegroeiingen behoren tot één verbond (zoals die van habitatype H2310). Het is niet nodig om subtypen binnen het habitatype te onderscheiden.

Vegetatietypen

Goed: Begroeiingen met dominantie van kraaihei binnen de associatie *Genisto anglicae-Callunetum* (20Aa1) of *Vaccinio-Callunetum* (20Aa2).

Code habitat (sub)type	Code	Vegetatietypen	Represen-tativiteit	Voor-waarde
2320	20AA01C	<i>Genisto anglicae-Callunetum lophozietosum ventricosae</i>	goed	3
2320	20AA01D	<i>Genisto anglicae-Callunetum danthonietosum</i>	goed	3
2320	20AA02	<i>Vaccinio-Callunetum</i>	goed	3

Relatief belang in Europa: groot

Het habitatype komt wijd verspreid voor in het noordelijke (boreale) deel van Europa. De Nederlandse voorbeelden liggen aan de zuidgrens van het verspreidingsgebied.

3. Kwaliteit

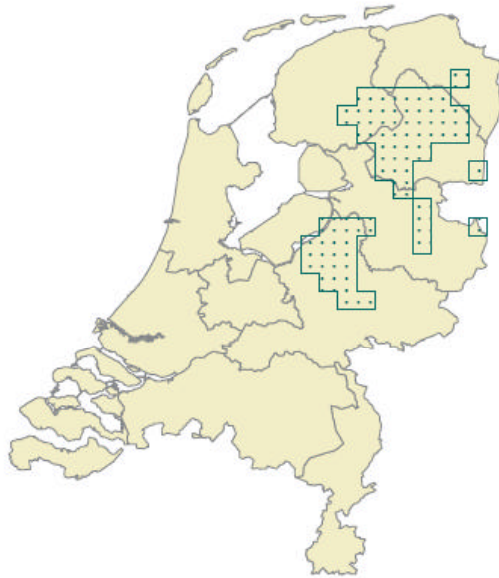
Kenmerken van een goede structuur en functie:

- Dominantie van kraaihei
- Gesloten vegetatiestructuur;
- Hoge bedekking van mossen en levermossen (> 30%);
- Lage bedekking van grassen (< 10%), struweel (< 10%) en bos (< 10%);
- Aaneengesloten oppervlakte van het type tenminste 500 m²;
- Ligging in een heide- of stuifzandlandschap²⁵.

²⁵ Hieronder wordt een mozaïek verstaan van deze heiden met droge heiden (habitatype H4030), stuifzanden (H2310 en H2330), natte heiden (H4010), hoogveen- en heidevennen (H3110, H3130, H3160, H7150),

4. Bijdrage van gebieden

Verspreiding binnen Nederland: Het habitatype komt voor op de zandgronden in de noordelijke helft van het land: van de Noord-Veluwe tot in Twente en Zuidoost-Friesland. Het zwaartepunt van de verspreiding in ons land ligt op het Drents Plateau.

Verspreidingskaart binnenlandse kraaiheidebegroeiingen

Huidig voorkomen en Natura 2000: Het habitatype beslaat in ons land een oppervlakte van maximaal duizend hectaren, waarvan meer dan 60% wordt afgedekt door Natura 2000-gebieden. Dit betreft met name de Bakkeveense Duinen (17), Drents-Friese Wold en Leggelderveld (27), Dwingelderveld (30), Drentsche Aa-gebied (25), Drouwenerzand (26), Havelte-oost (29), Mantingerzand (32) en de Veluwe (57) (noordelijke deel).

H2320 binnenlandse kraaiheidebegroeiingen: *relatieve bijdrage van Natura 2000 gebieden*

Natura 2000 gebied	Huidige rel. bijdrage (1)	Potentiele rel. bijdrage (2)	Argumentatie (1) of (2)
Bakkeveense Duinen	++	++	(1) Opp. >15% goede kwaliteit
Drents-Friese Wold & Leggelderveld	++	++	(1) Opp. >15% goede kwaliteit
Dwingelderveld	++	++	(1) Opp. >15% goede kwaliteit
Drentsche Aa-gebied	+	+	(1) Opp. 2-15%
Drouwenerzand	+	+	(1) Opp. 2-15%
Havelte-Oost	+	+	(1) Opp. 2-15%
Mantingerzand	+	+	(1) Opp. 2-15%
Veluwe	+	+	(1) Opp. 2-15%
Engbertsdijkerven	-	-	(1) Opp. < 2% matige kwaliteit
Witterveld	-	-	(1) Opp. < 2% matige kwaliteit

jeneverbesstuwelen (H5130) en loofbos (o.a. H9190). Van bijzondere betekenis op landschapsschaal zijn de overgangen naar beekdalen en hoogvenen.

5. Beoordeling staat van instandhouding

Trends: De oppervlakte aan droge heide in brede zin is tussen 1850 en 1950 sterk teruggelopen door bosaanplant en ontginningen. Ook voor de heide met kraaihei is mag worden aangenomen dat ze in oppervlakte is achteruitgegaan. Daarbij valt op te merken dat de kraaihei-planten zich in naaldbossen goed kunnen handhaven. Sinds circa 1950 is de oppervlakte van het habitatype zover bekend nagenoeg gelijk gebleven. Plaatselijk is kraaiheibegroeiing toegenomen door ophoping van voedingsstoffen ten koste van andere heidebegroeiingen en op andere plaatsen is ze afgenomen door verbossing. Enige afname van de soortenrijkdom is mogelijk opgetreden door het geleidelijk dichter worden van de vegetatie (veroudering). Veranderingen in de totale soortensamenstelling sinds circa 1940 vormen een aanwijzing voor zulk een afname.

Recente ontwikkelingen: In de periode 1994-2004 zijn geen wezenlijke veranderingen opgetreden.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig
Sinds 1950 is het verspreidingspatroon min of meer stabiel.

Beoordelingsaspect oppervlakte: gunstig
Sinds 1950 is de oppervlakte van het habitatype min of meer stabiel.

Beoordelingsaspect kwaliteit: matig ongunstig

1. Typische soorten: De soortenrijkdom is sinds de jaren 1940 iets afgenomen, maar niet wezenlijk verslechterd.

2. Structuur en functie: Als gevolg van veroudering verbossen de kraaiheibegroeiingen. De kwaliteit van het habitatype staat daarmee onder druk. Kenmerkende levermossen verdwijnen uit de begroeiingen.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

Mogelijk kan klimaatsverandering (opwarming) een negatieve invloed hebben op dit noordelijke habitatype. Hiervoor zijn voornamelijk geen aanwijzingen gevonden.

Definitie gunstige staat van instandhouding: Voor een gunstige staat van instandhouding is vereist dat de huidige verspreiding en oppervlakte niet afnemen.

Oordeel: matig ongunstig

Aspect	1994	2004
Verspreiding	gunstig	gunstig
Oppervlakte	gunstig	gunstig
Kwaliteit	matig ongunstig	matig ongunstig
Toekomstperspectief	gunstig	gunstig
Beoordeling Svl	matig ongunstig	matig ongunstig

6. Bronnen

- Smidt, J.T. de 1995. The imminent destruction of Northwest European heaths due to atmospheric nitrogen deposition. In: D.B.A. Thompson e.a. (red.), Heaths and moorland: Cultural landscapes: 34-45. Scottish Natural Heritage, Edinburgh.

Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen (H2330)

Verkorte naam: Zandverstuivingen

1. Status

Habitatrichtlijn Bijlage I (inwerkingtreding 1994)

2. Kenschets

Beschrijving: Het habitatype betreft pionierbegroeiingen op zandgrond in binnenlandse stuifduinen. Die pionierbegroeiingen hebben een open vegetatiestructuur en wisselen af met plekken met kaal zand.

Het stuifzandmilieu is extreem arm aan vaatplanten, maar vooral rijk aan korstmossen. Er zijn maar weinig vaatplanten die de extreme droogte en de afwisseling tussen de soms hoge dagtemperaturen en lage nachttemperaturen kunnen overleven. Een representatief, goed ontwikkeld stuifzandgebied bevat meestal evenveel soorten vaatplanten als mossen, en twee keer zoveel soorten korstmossen. Zandverstuivingen omvatten naast kaal stuivend zand ook plekken die in de loop van de successie dichtgroeien. Dat zijn plekken met (in volgorde van de successie) algen, mossen, korstmossen en grassen. De zandige, open tot tamelijk grassige plekken op de overgang van zandverstuivingen en bossen of heiden maken deel uit van het habitatype zandverstuivingen.

Er worden binnen het habitatype zandverstuivingen geen subtypen onderscheiden, omdat er slechts sprake is van één verbond van plantengemeenschappen (*Corynephorion canescentis*; 14Aa). Begroeiingen van dit verbond op kleine, open plekken binnen droge heide (H3210, H4030) dienen als onderdeel van het heide-habitat beschouwd te worden.

Begroeiingen van het *Ornithopodo-Corynephorum* (14Ba1) worden gerekend tot het habitatype in zoverre deze met de genoemde associaties kleinschalige mozaïeken vormen, maar niet domineren. Zelfstandige vormen van deze begroeiingen behoren niet tot het habitatype.

Vegetatietypen:

Goed: Mozaïeken van kaal zand met begroeiingen behorend tot de associatie *Spergulo-Corynephorum* (14Aa1).

Matig: Volledig gesloten begroeiingen van zandverstuivingen met dominantie van grassen, bladmosen of korstmossen, zoals RG-*Dicranum scoparium*-[*Koelerio-Corynephorum*] (14RG3) of DG-*Campylopus introflexus*-[*Koelerio-Corynephorum*] (14DG1).

Code habitat (sub)type	Code	Vegetatietypen	Representativiteit	Voorwaarde
2330	14AA01	<i>Spergulo-Corynephorum</i>	matig	2
2330	14AA01A	<i>Spergulo-Corynephorum inops</i>	goed	2
2330	14AA01B	<i>Spergulo-Corynephorum cladonietosum</i>	goed	2
2330	14BA01	<i>Ornithopodo-Corynephorum</i>	goed	2
2330	14BB01A	<i>Festuco-Thymetum jasionetosum</i>	goed	
2330	14BB01B	<i>Festuco-Thymetum anthoxanthesum</i>		
2330	14DG01	DG <i>Campylopus introflexus</i> -[<i>Koelerio-Corynephorum</i>]	matig	2
2330	14DG02	DG <i>Juncus squarrosus</i> - <i>Oligotrichum hercynicum</i> -[<i>Corynephorion canescentis</i>]	goed	2
2330	14RG01	RG <i>Carex arenaria</i> -[<i>Koelerio-Corynephorum</i>]	matig	2